

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniae Agrippinae, 1653

Admod. Rever. Et Eximio Viro Ac Domino Arnoldo Meshovio SS. Theologiae
Doctori.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

ADMOD. REVER.

ET

EXIMIO VIRO AC DOMINO
ARNOLDO MESHOVIO
SS. THOLOGICÆ DOCTORI.
PAROCHIÆ S. PETRI APVD VBIOS

PASTORI:

Vniuersitatis Coloniensis

RECTORI MAGNIFICO

MAXIMILIANVS SANDÆVS.

ME mireris, Magnifice D. quod Vo-
lumen isthoc de ARCHITECTURA
TIBI inscriptum dedicauerim. Cui
enim conuenientius Opus de Ar-
chitectura offerrem, legendum, censendum,
probandum, quàm Architecto: Iam dudum sa-
nè Architecturam, non quidem Vitruuianam
Marlianam, Florentinam, aut alterius Magistri
profanam; sed quam in his Opusculis trado &
pertracto, Sacram & Christianam exercuisti
strenuè, in ea veteranus.

Es imprimis Amator veræ Sapientiæ, & Vir-
tutis Christianæ studiosus, quod tot annis pro-
balti, quibus minor in litterarum studio agens

A 2

con-

RECTORI MAGNIFICO

consodalibus tuis palmam præripuisti. Talem autem esse Ædificatorem, & si excellat, Architectum Pauli illud effatum conuincit. (a) *Ædificate alterutrum*: & declarant illæ loquutionū formulæ, quibus veræ Sapientiæ Magister suos auditores & discipulos Structori comparare, vel ipsorum molitiones actionesq; ad Architectonicæ normam consuevit exigere, quales passim in Volumine Diuino occurrunt. Certè, Christus Dominus vniuersim Auditorem factorēq; verborum suorum dicit similem Viro Sapiēti, qui ædificauit domum suam supra petram; audientem autem & non operantem stulto ædificanti super arenam (b) Itaque vtrumque insinuat esse Architectum; illum bonum, hunc malum. Alio tempore & loco, ad perfectionem virtutum Euangelicam, eiusq; apicem præproperè temereq; contendētē absq; matura deliberatione ac præparatione debita cōfert cum homine volente Turrim ædificare, nec prius impēdiorum sumptuumq; rationem ineunte, cui deinde dicatur: *Hic homo cepit ædificare, & non potuit consummare.* (c) Cū de profectu in fide & virtutū exercitio differeret Lucas Diuinus historicus in Actibus Apostolicis compēdio multa includens capite ix. (d) aiebat: *Ecclesia per totam Iudæam, & Galilæam & Samariam habebat pacem & ÆDIFICABATUR.* Vbi Ædificādi

verbum

(a) *Ad Thessal. v. 11.* (b) *Matth. vii. 24. Luc. vi. 48.* (c) *Cap. ix. 30.*
 (d) *Luc. xiv. 30.*

COLONIENSI.

verbum architectonicum significat, tum spiri-
 tuale quoddam incrementū ex mutua doctri-
 na atq; exemplis, tanquam lapidibus; tum pro-
 pagationem externā: quomodo Ecclesia rectè
 tum dici potuit ædificari. Istiusmodi Ædifi-
 candi metaphoræ sunt frequentes apud Paulū
 Apostolum, qui ijs mirificè delectatus videtur;
 & sumit illas tum in bonam, tum in malam par-
 tem, sicut Ædificatores sunt boni & mali: Ar-
 chitecti Sapientes & insipientes: structores pe-
 riti & imperiti. Inter peritos autem vt esses,
 Tibi, etiam cū nondum ad altiora conscen-
 distes, semper cordi fuit.

At verò, Gymnasio litterario egressus alijs
 ornatus es titulis, SS. Theologiæ Doctoris, Pa-
 rochi, Ecclesiastæ: è quibus nullus est, qui non
 Architectum menti ingerat. Siquidem Eccle-
 siastes, Concionator, Catechista, Instructor
 radium, Pauli: sensu, est Architectus. *Qui pro-
 phetat*, inquit Gentium ille doctor, *hominibus
 loquitur ad Ædificationem, & exhortationem &
 consolationem.* (a) id est, qui prophetat: nimirum,
 qui Auditores promouet in cognitione & stu-
 dio pietatis, qui exhortatur & consolatur fide-
 les, **ECCLESIAM DEI ÆDIFICAT**, vt paullo
 post adiungit. Non intelligitur autē Prophetæ
 nomine Is, qui futura prædicit, vel abdita oc-
 culta que patefacit, vt communiter accipi solet

A 3 istud

(a) 1. Corinth. XIV. 4.

RECTORI MAGNIFICO

istud vocabulum ; sed , qui docet ac Myſteria
 Diuina explicat, qualis eſt Doctor Theologiæ
 in cathedrâ, Eccleſiaſtes in ſuggeſtu, Catechi-
 ſta in agro aut foro, Hi enim ex obſeruatione
 Diuorū Ambroſij & Anſelmi mentem Apoſtoli
 explicantium, analogiã retinent Prophetarum.
 Quem admodum enim Propheta futura, quæ
 ignorantur prædicit ; ita Magiſter Myſteriorū
 Euangelicorum , quæ Auditoribus ſuis ignota
 erant, in lucem profert , vt dicere poſſit illud
 Eccleſiaſtici: *Doctrinam quaſi Prophetiam effun-
 dam, & relinquam illam quærentibus ſapientiam.*
 Illorum autem quilibet loquitur hominibus ad
Ædificationem, aut, vt eſt in Græco, *λαλεῖ οἰκοδομῆν*
 loquitur *Ædificationem*.

DEVS bone! quam eſt ille peritus & ſapiens
 Architectus, qui quicquid loquitur, eſt *ÆDI-
 FICATIO*. Nimirum, nihil loquitur, certè nil
 deberet loqui, quod non ſpectet: conſucatque
 ad *Ædificationem*, id eſt, doctrinam ſacram ac
 morum informationem. Et quoniam Doctoris
 Chriſtiani doctrina ad praxim & mores in Cõ-
 cionibus, ac Catecheticis inſtructionibus re-
 ferenda eſt, adiungit *Adhortationem*, & deniq;
Conſolationem. Siquidem Adhortatio animum
 addit ad arduam virtutis viam capeſſendã: con-
 ſolatio ſpem iniicit, & animos, vt loquitur S.
 Ambroſi⁹, firmat ac prouocat ad meliora. Hæc
 fi

(a) *Eccleſ. xxiv. 46.*

COLONIENSI.

si faciat Evangelicus Theologiae Doctor, qualem Te suspicit & veneratur Colonia, omnes Architecti Christiani partes egregie explet, ut EXIMIVS MAGISTER NOSTER iure optimo, audire possit. Nam & docet, quae ad bene beateque viuendum valent; quod est Fidei Fundamentum ponere; & praecipis moralibus, tanquam lapidibus parietes erigit. Tum vero accommodata Adhortatione, suauisque Consolatione, ne Auditores rerum difficultate perterriti diffidant, animumque abijciant, tectum imponit.

PRÆTER hos Titulos, iisque adnexa munera est alius, quem geris, ceterorum complementum vel vertex, & in Ecclesia DEI praecipua non aestimationis modo, sed potestatis. Es enim in Clero Coloniensi venerando PASTOR populi inter Ecclesiae Praesides Curator animarum, nobilissimae & antiquissimae Paroeciae PAROCHVS. Qui autem sunt tales, & officio satisfaciunt, dicere possunt ad suae fidei commissos: DEI SUMVS ADIVTORES: DEI *Aedificatio estis vos*, I. ad Corinth. tertio. (a) Quibus verbis innuit, DEVM esse Architectum primarium, cui operas locent aliqui, ut minus primarij, Architecti tamen & ipsi: nempe, Apostoli, & Verbi Diuini Ministri alij, Viri Apostolici, quos appellat in Architectonicâ, *Adiutores DEI*, Græcè, *συνεργούς* *Cooperatores*. Vnde sibi sui que similibus Archi-

A 4 tecti

(a) 1 Corinth. III. 9.

RECTORI MAGNIFICO.

recti Titulum competere gloriatur Apostolus, dum subiungit; *Secundum gratiam DEI, quæ data est mihi*: id est, Ex gratia, ut Sapiens Architectus *Fundamentum posuit*: alius autem SUPER ÆDIFICAT. Quæ significant, Apostolos, & qui Apostolorum munere funguntur in Hierarchia Catholicâ, esse in Ecclesia Christi sicut in Republica sunt *Architecti* ad Ædificandum arte ac potestate instructi, & ad id destinati. Inter quos Paulus nomen profitebatur suum.

QUIPPE, qui, ut alibi loquitur, acceperat, à DEO Principe Architecto *potestatem* in Ædificationem, & non in destructionem, hoc est, ut profit, Ecclesiam seu fideles *Ædificando*, non ut obsit, lædendo. Ex quo deducit S. Chrysostomus Zelosissimus Antistes, illos, qui præsumunt in Ecclesiâ, Episcopos, Curiones, Pastores, Rectoresq; animarum & hominum fidelium, potestatem accepisse ad *Ædificationem*, cui si quis ex subditis aut fidei suæ cõmissis obsistat ac reluctetur, qui alia ratione curari non possit, tum demum assumendum esse pedum Pastorale, ac seuerè agendum, mulctandumq; istiusmodi refractarium. At, hoc est, obesse lædendo: nequaquam, siquidem hoc ipsum, ut monet Chrysostomus, est *Ædificare*: nimirum, q; Architectura præscribit; impedimèta de medio tollere, ut Ædificiũ exsurgat feliciter & celerius. Itaq; Ecclesiæ Præsides, eorumq; adiutores industrij, Parochi,

COLONIENSI.

chi, sensu Pauli Apostoli sunt *Architecti Christiani*. An non ergo hæc fat iusta est causa TIBI Adm. R. Domine, dicandi Opus, quod Architecturæ Christianæ tractationem continet?

SED non est omittendū, quod cum Sermones Architectonici, qui hic referuntur, dicti sint Auditoribus Academicis, conuenienter sanè ad eorum Caput RECTOREM MAGNIFICVM mittuntur. Qui Titulus eiusq; munus à Magnis quoq; Principibus in Germaniâ administratū, cū Academicorum conspiratione vnanimi TIBI iam dudum sit delatus, eundemq; laudabiliter, sæpius repetita confirmatione gesseris, & etiam-num eo honoreris, vt id quoque ad posteros transcribatur, non tam ad tui nominis æternam memoriam, quam ad Tui similibus DD. Ecclesiasticorum incitamentum, Epistola hac dedicatoria testatum volui, DEVM OPT. MAX. enixè rogans vt nunquam esse desinas, qui hætenus semper fuisti, SAPIENS in Ecclesiâ, quâ Vniuersali, quâ Colonien-si ARCHITECTVS.

Addictis.

in Christo

Maximilianus Sandeus

E Societate IESV.

A 5

R.R.